

ME'MORIY OBIDALARNING BADIY, ESTETIK QIYMATIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Qurbonova Barchinoy Mirzahamdorovna

Farg'ona davlat universiteti

Tasviriy san'at kafedrasini mudiri, katta o'qituvchi

qurbonovamirzahamdorovnabarchn@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada me'moriy obidalarning bugungi shart-sharoitdagi saqlanish holati, o'rganilayotgan jarayonlari haqida gap boradi.

***Tayanch so'zlar:** koshikorlik me'moriy obida, qadamjo, shakl, kompozitsiya, dinamika, rang.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются состояния сохранности памятников архитектуры в современных условиях, изучаемых процессах.

***Ключевые слова:** памятники архитектуры, кoshikor, шаг, форма, композиция, динамика, цвет.*

ABSTRACT

The article talks about the state of preservation of architectural monuments in modern conditions, the processes being studied.

***Keywords:** architectural monument, koshinkor, step, form, composition, dynamics, color.*

KIRISH

O'zbekiston Me'morligi juda qadimiyligi, turli-tuman me'moriy yodgorliklari, yuksak nafosat mujassami bo'lgan mahobatli osori-atiqalari bilan diqqate'tiborni tortadi.

Amudaryo va Sirdaryo oralig'idagi eng qad. madaniyat markazlari hozirgacha arxeologik yod-gorliklar qa'ridan ajoyib me'moriy xazinani namoyish etmoqda (Sopollitepa, Qo'yqirilgan qal'a, Tuproqqal'a, Afrosiyob, Varaxsha, Poykend, Qanqa kabi). Buxoro, Samarqand, Toshkent, Xiva, Shahrisabz, Termiz, Qo'qon kabi ko'hna shaharlar o'zining noyob me'moriy obidalari (Somoniylar maqbarasi, Mag'oki Attori, Chashmai Ayyub, Poyi kalon majmui, Labi hovuz majmui, Samarqand Registoni, undagi Ulug'bek madrasasi, Sherdor madrasasi, Tillakori masjid-madrasa va b.) bilan dunyoga tanilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston Me'morligi taraqqiyoti davrlari ichida tarixan eng ajoyibi Amir Temur va temuriylar davri bilan uzviy bog'liq bo'lib, uni Uyg'onish — Sharq Renessansi sifatida ta'riflash odat bo'lib qolgan, «er yuzining sayqali» Samarqand, «bilim va odob gumbazi» Kesh — Shahrisabz shaharlari, ayniqsa Amir Temur say harakati, me'moriy vayu-yati (valiylukning ko'pligi) va karomati tufayli tubdan qayta qurildi. Oqsaroy, Ko'ksaroy ko'shklari, Dor us-Siyodat madrasasi, Ko'k gumbaz, Jome' masjid kabi mahobatli va hashamatli binolar qad ko'tardi. Shohizinda kabi me'moriy nekropol bunyod bo'ldi. Ko'hna Kesh gullab yashnagan me'moriy bog'istonga aylangani uchun Shahrisabz nomi bilan ulug'landi. Samarqand atrofida paydo bo'lgan marjon bog'lar halqasi to'rida Dilkusho ko'shki — Ishratxona, Chilustun ko'shki, kichik Oqsaroy ko'shki kabi xushbichim binolar, bir-biridan go'zal Bog'i Dilkusho, Bog'i Naqshi Jahon, Bog'i Shamol, Bog'i Chi-nor kabi bog'lar umuman me'moriy bog'sozlik san'ati ravnaqiga asos soldi. Hindistonga haqiqiy bog'sozlik san'ati temuriyzoda Zahiriddin Bobur b-n kirib kelganini hind san'atshu-noslari e'tirof etishadi. Hatto o'rta asrlardagi Yevropa bog'-parklariga temuriy bog'lari ta'siri borligi sir emas. Xuddi shu davrda Me'morlik bilan bog'liq ilm-fan risolalari yaratilgani e'ti-borni tortadi. Agar Muhammad Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Birjondiy kabi allomalar asarlarida Me'morlik dagi garmoniyaga oid jihatlar mat. orqali asoslangan bo'lsa, Ulug'bek atrofidagi olimlar faqat astronomiyaga doir tadqiqotlar bilan cheklanmay, Me'morlikka doir risolalar yozishgan, bog'sozlik haqida dasturilamal yaratilgan. 16-a. da Buxorodagi xalq me'morlari dastxati bilan yaratilgan nodir me'moriy chizmalar saqlangan (O'zFAShI fondida). Hozirgi zamon me'morlikda keng qo'llanilayotgan modul tizimi o'zbek me'morligida miqyos nomi bilan qadimdan ma'lum.

G.A Pugachenkova ilmiy asarida Buxoro savdo gumbazlari xaqida qiziqarli ma'lumotlar keltirilgan va shahardagi xar bir toqilar alohida tadqiq etilgan. Buxoro masjidlarini o'rganish borasida asosan K.S. Kryukov va N.M. Lukinskayalarning «Guzarniy mecheti Buxari» ilmiy asarlari ko'rib chiqildi.

Ta'mir uslublarining koshinkorlik, koshinpazlik masalalariga bag'ishlangan, xalq ustalarining uzoq yillar davomida to'plagan tajribalari, ta'limlari to'liq yoritilgan bulib A.Haqqulovning “Tarixiy yodgorliklarni ta'mirlash” va “Ta'mir san'ati” asarlarida muallifning ta'mir sohasida olib borgan ko'p yillik izlanishlari Buxoro shahri yodgorliklari misolida ham keng yoritilgan.

Bir kancha ta'mirlash ishlari muallifi va ishtirokchisi K.S. Kryukovning biz uchun qimmatli ma'lumotlari jamlagan maqolalari Buxoro obidalarini ilk ta'mirlash

jarayonlari haqida dastlabki aniq, muhim manbalarni yoritib beradi. Me'moriy yodgorliklarning qurilishi, tarixi, olib borilgan ta'mirlash ishlari kabi masalalar ustida o'rganish ishlarini olib borgan mualliflarga B. N. Zasyrkin, I.I. Umnyakov, M. Ye Masson, V. A. Shishkin, M. Bulatov, G.A. Pugachenkova, I.I. Notkin, Yu.Z. Shvab, K.S. Kryukov va boshqa tadqiqotchilar misol bo'la oladi.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий мажлис палаталари, сиёсий партиялар билан бўлган йиғилишдаги маърузаси // "Халқ сўзи", 2017. 13 июль, № 137 (6831).
2. Пугаченкова Г. А. Торговые купола. - Т.: Узбекистан, 1969. - 8 б.
3. Крюков К.С., Лукинская Н.М. Гузарные мечети Бухары // АН. – М., 1972. - № 19. - 192-202 б.
4. Ҳаққулов А.А. Таъмир санъати. - Т.: Меҳнат, 1991. – 200 б.
5. Ҳаққулов А.А. Тарихий ёдгорликларни таъмирлаш. - Т.: Ўқитувчи, 1983. - 123 б.
6. Крюков К.С. Организационные формы охраны и реставрации памятников архитектуры Узбекистана (1920-1990) // АСУ. – Ташкент, 1990. - № 8. - 34-36 б.
7. Mirzahamdamovna, K. B., Erkinovna, A. N., & Jumadillaevich, S. R. (2021). USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.
8. Mirzahamdamovna, K. B., Erkinovna, A. N., & Jumadillaevich, S. R. (2021). USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.
9. Sadikovna, S. G., Kurbonova, B., Akhmedova, N., & Sulaymanova, S. (2020). FUNDAMENTALS OF PROFESSIONALISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF PRACTICAL EXERCISES ON FORMING THE SKILLS AND SKILLS OF FUTURE TEACHERS. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(6), 8894-8903.
10. Barchinoy, K., Sevarakhon, S., & Mukhammadkodir, Y. (2021). EFFECTIVE METHODS OF TEACHING FINE ARTS AND DRAWING AT SCHOOL.
11. Barchinoy, K. (2019). Problems of Improving Artistic Perception of Future Art Teachers. *Cross-Cultural Communication*, 15(4), 79-82.
12. Qurbonova, B. (2021). The history of visual art and its importance in people life. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 1558-1561.

-
13. Kakharovna, A. M., Tadjimatovich, Y. M., Rakhmatovich, S. O., & Mirzahamdammovna, Q. B. (2021). Modern Approaches to the Teaching of Fine Arts. *Solid State Technology*, 64(2), 4250-4254.
  14. Nodirjon, M., Abdusalom, M., & Ozodbek, S. (2021). TECHNOLOGIES OF TEACHING FINE ARTS WITH MODERN METHODS.
  15. Zulfiya, B., Rakhmonali, S., & Murodjon, K. (2021). A BRIEF HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND TEACHING OF DRAWING SCIENCE IN UZBEKISTAN.
  16. Nazokat, A., Ibrokhim, Y., & Makhpuzakhon, A. (2021). FACTORS OF DEVELOPMENT OF FINE ARTS.
  17. Nazokat, A. (2021). Means of Ensuring the Integrity of the Image and Writing in the Performance of Visual Advertising.